

Nr 419.

Av herr **Åqvist m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 230, angående lönereglering för lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor och högre folkskolor.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 230 angående lönereglering för lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor och högre folkskolor föreslås bland annat, att adjunktskompetenta lärare vid kommunala mellanskolor och praktiska mellanskolor placeras i 23 och icke adjunktskompetenta lärare vid samma skolor i 21 lönegraden. Departementschefen framhåller dock i detta sammanhang, att »lärarna vid förevarande skolor fullgöra praktiskt taget samma tjänstgöring och att bland dem, som formellt icke äga adjunktsbehörighet, finnas många, vilka såsom lärare väl kunna mäta sig med de adjunktsbehöriga». Vissa billighetsskäl synas enligt departementschefens mening också tala för den av skolöverstyrelsen framförda tanken, att nu i tjänst varande lärare vid kommunala mellanskolor, vilka hava lägre examensmeriter än magisterexamen eller därmed likvärdiga akademiska prov, skulle kunna efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall förklaras berättigade att åtnjuta lön enligt högre lönegrad än 21 lönegraden. De svårigheter, som säkerligen skulle uppstå att vid tillämpningen av en sådan bestämmelse rättvist och efter vissa enhetliga normer bedöma de enskilda fallen, hade emellertid avhållit departementschefen från att förorda en anordning av detta slag.

Den välvilliga ståndpunkt till de icke adjunktskompetenta lärarnas avlöningsförhållanden, som departementschefen sålunda intagit, jämte den omständigheten, att en prövning från fall till fall samtidigt anvisas rörande lönesättningen för lärare i tekniskt eller yrkesbetonat ämne vid praktisk mellanskola, har givit oss anledning ifrågasätta, huruvida icke föreliggande fråga skulle väsentligen förenklas, därest inom sagda lärargrupp möjligheten för uppflyttning i högre lönegrad efter särskild prövning begränsades till att avse allenast lärare, som under en lång tjänstgöringstid vid skolorna ådagalagt utmärkt undervisningsskicklighet. Med sådan inskränkning skulle i varje fall billighetsskäl för uppflyttningen framträda så mycket starkare, på samma gång svårigheterna för rättvist bedömande av de enskilda fallen minskades.

För belysning av själva sakfrågan må ytterligare följande anföras.

Enligt hittills gällande löneförfattningar ha adjunkts- och icke adjunkts-

kompetenta lärare vid skolor av det slag, som här avses, varit i löneavseende likställda med det undantaget allenast, att de icke adjunktskompetenta lärarna fem år senare kommit i åtnjutande av den för tjänsten fastställda slutlönen. Man måste också överhuvudtaget anse det otillfredsställande att låta den för en befattning gällande lönegraden bli beroende av den väg, på vilken befattningshavaren skaffat sig sin kompetens. Mycket starka skäl torde tala för att huvudvikten i stället lägges vid alla de andra faktorer, som bestämma lärarens gärning — hans tjänstgöringsförhållanden och tjänsteansvar samt den samhällseliga betydelsen av arbetsuppgiften. Dessa faktorer, som vid lönesättningar på övriga områden inom det allmännas tjänst tillmätas avgörande betydelse, äro givetvis desamma, vare sig läraren är adjunktskompetent eller icke, enär samma krav på arbetsintensitet och arbetsresultat ställas på båda kategorierna. Inom den civila statsförvaltningen förekommer det väl icke heller, att befattningshavare, som ha tjänst av *samma* art, uppbära *olika* lön med hänsyn till växlande teoretisk utbildning. Folkskoleinspektörerna, för att ta ett nära till hands liggande exempel, ha en väsentligen olikartad utbildning men på grund av likheten i ansvar och arbetsuppgifter uppbära de dock alla samma lön.

Man kan, synes det oss, dessutom näppeligen utan vidare jämföra de icke adjunktskompetenta lärarna vid de kommunala högre skolorna med ämneslärarinnor vid statens realskolor. Vid dessa senare läroanstalter äro dock adjunktstjänsterna och ämneslärarinnetjänsterna *olika slag av befattningar*. Detta är däremot icke fallet med de ordinarie lärartjänsterna vid kommunala mellanskolor och praktiska mellanskolor. Här har av ålder blott *ett* slag av tjänster funnits. Dessa ha kunnat sökas av adjunks- och icke adjunktskompetenta i fri tävlan med varandra och hittills avlönats på ett sådant sätt, att efter viss tid avlöningen och därpå grundad pension varit lika för båda kategorierna.

Därest genom den blivande löneregleringen denna princip skulle rubbas, bleve följd den, att ett flertal av de vid dessa skolor anställda plötsligt efter ett förtjänstfullt och måhända mångårigt arbete skulle befinna sig i lägre lönegradsställning än andra befattningshavare vid samma skola, med vilka de förut varit likställda i lönehänseende. Det har onekligen hittills varit en styrka för här förevarande skolor, att deras lärarkårer, tack vare de enhetliga avlöningsförhållandena, starkt känt sin samhörighet och därigenom bättre kunnat samarbeta för det gemensamma målet.

Olikheten i utbildningshänseende borde alltså icke vara tillräckligt skäl för fullständigt avvikande från den princip, som hittills gällt, och detta så mycket mindre som senaste stadgor för de högre kommunala skolformerna icke oväsentligt skärpt bestämmelserna för behörighetsförklaring. Vad beträffar de kommunala mellanskolorna, så gäller ju såsom villkor för att kunna av Kungl. Maj:t förklaras behörig till ämneslärartjänst kravet på väl vitsordade akademiska studier, d. v. s. i praktiken filosofisk ämbets-

examen eller filosofie kandidatexamen samt i båda fallen folkskollärare-examen.

Ytterligare en omständighet av vikt må i detta sammanhang påpekas. Med den i propositionen angivna löneplaceringen skulle icke adjunktskompetenta lärare vid kommunala mellanskolor komma *en* lönegrad under lärare av samma kategori vid allmänna läroverk, nämligen i förhållande till de från kommunal mellanskola till statssamskola överflyttade lärarna. Detta förhållande synes oss särskilt ohållbart. I ena fallet kan det ju gälla lärare vid en större kommunal mellanskola med dess synnerligen betungande arbete inom genomgående fyllda klassavdelningar, i andra fallet lärare vid en mindre statssamskola med smärre klassavdelningar och lättare arbete i synnerhet på högsta stadiet.

Vad här ovan sagts, gäller framför allt de äldre av de nuvarande icke adjunktskompetenta lärarna, bland vilka åtskilliga, enligt vad skolöverstyrelsen i sitt yttrande i ärendet anför, gjort en betydande insats vid tillkomsten av de kommunala och praktiska mellanskolorna samt därtill i vissa fall sedan lång tid tillbaka inneha rektorsförordnande vid sådana skolor. Lärarna i fråga ha sålunda i sin mån bidragit till skapande av bärkraftiga organisatoriska förbindelseled mellan folkskolan å ena sidan samt de högre allmänna läroverken och de högre fackliga läroanstalterna å den andra och därmed främjat en samhällelig uppgift av väsentlig betydelse för den demokratiska utvecklingen i det hela, ett banbrytande arbete, vilket i detta sammanhang icke torde böra lämnas obeaktat.

Dessa lärare ha efter en lång och förtjänstfull lärargärning gjort sig förhoppning om en verklig löneförbättring och därmed följande förhöjning av pensionsunderlaget, en förhoppning, som ej komme att uppfyllas genom en placering i 21 lönegraden.

Tilläggas må, att statsmakterna vid andra löneregleringar på skolväsendets område plägat taga största möjliga hänsyn till redan anställda ordinarie befattningshavare, även där dessa icke i allo fyllt behörighetskraven för åtnjutande av viss fastställd lön enligt de nya avlöningsgrunderna. Så var fallet vid tidigare löneregleringar för folkskoleseminarierna och navigations-skolorna. Enahanda skäl synas nu starkt tala för att åtminstone de äldre av de icke adjunktskompetenta lärarna vid kommunala och praktiska mellanskolor under förhanden varande förhållanden borde komma i åtnjutande av motsvarande förmån.

Om man därvid begränsar sig till sådana icke adjunktskompetenta lärare vid nyssnämnda skolor, som vid löneregleringens ikraftträdande under minst tio år med högsta vitsord fullgjort tjänstgöring av samma art som den nuvarande, och det tillika eventuellt kan förutsättas Kungl. Maj:ts prövning från fall till fall, på sätt i propositionen föreslagits beträffande lärare i tekniskt eller yrkesbetonat ämne i praktisk mellanskola, så torde det beräknade anslagsbeloppet för skolorna ifråga ej genom den föreslagna

åtgärden mera avsevärt påverkas, vadan någon särskild ökning av slutbeloppet ej synes behöva påkallas.

På grund av det anförda få vi hemställa,

att riksdagen vid fattande av beslut med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för lärare vid kommunala mellanskolor och praktiska mellanskolor ville genom särskild övergångsbestämmelse medgiva, att icke adjunktskompetenta lärare vid dessa skolor, som vid löneregleringens ikraftträdande under minst tio år med högsta vitsord fullgjort tjänstgöring av enahanda art som den nuvarande, måtte efter Kungl. Maj:ts prövning förklaras berättigade att åtnjuta avlöning enligt högre lönegrad än den tjugoförsta.

Stockholm den 21 mars 1938.

Ernst Åqvist.

C. P. Olsson.

Hjalmar Gustafson.

Anders Paulsen.

Harald Andersson
i Dunker.

Olof Andersson,
Malmö.

Gust. Mosesson.
